01/05/2022

Ο Μεσσηνίας Χρυσόστομος στην Κύπρο

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μεσσηνίας

Στη Μεγαλόνησο Κύπρο μετέβη από το Σάββατο 30 Απριλίου ε.ε., ο Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, για να συμμετάσχει στο Στ΄ Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας, που πραγματοποιείται από την 1η μέχρι την 4η Μαΐου 2022 στο Συνοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Κωνσταντίας και Αμμοχώστου στο Παραλίμνι. Το Συνέδριο φέρει τον γενικό τίτλο «Η τιμή του Τιμίου Σταυρού στην Κύπρο» και είναι αφιερωμένο στη συμπλήρωση δεκαπέντε ετών (2007 – 2022) από την ανασύσταση της Ιεράς Μητροπόλεως Κωνσταντίας και Αμμοχώστου, ενώ τελεί υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄.

Κατά την πρώτη ημέρα διεξαγωγής του Συνεδρίου, προηγήθηκε Αρχιερατικό

Συλλείτουργο, στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Γεωργίου Παραλιμνίου, υπό του Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου και του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου.

Εν συνεχεία, μετά την Εισηγητική Ομιλία του Σεβ. Μητροπολίτου Κωνσταντίας και Αμμοχώστου κ. Βασιλείου, τους χαιρετισμούς των Επισήμων και την ανάγνωση του Μηνύματος της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ξεκίνησαν οι εργασίες τους Συνεδρίου με την Εναρκτήρια Εισήγηση του Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, Καθηγητού του Τμήματος Θεολογίας, της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α., ο οποίος ανέπτυξε το θέμα : «”Ἐγώ γάρ τά στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω” (Γαλ. Στ΄, 17) Ἡ θεολογία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Ἱστορικοδογματική θεώρηση».

«Ἐγώ γάρ τά στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω» (Γαλ. Στ΄, 17)
Ἡ θεολογία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ
Ἱστορικοδογματική θεώρηση

ὑπό Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας
Χρυσοστόμου Σαββάτου
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ σταυρός κατέχει ὅλως ἐξέχουσα θέση στήν πίστη, στή ζωή καί στή λατρεία τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Σχετίζεται μέ τό πάθος τοῦ Χριστοῦ, συμβολίζει τή θυσία Του καί προοιωνίζει τήν Ἀνάσταση Του. Εἶναι ἐπίσης σύμβολο σωτηρίας καί ὑπ’ αὐτήν τήν προοπτική κηρύσσεται ἀπό τούς Πα¬τέ¬ρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ σταυρός ἐπίσης ἀπό τούς ἑρμηνευτές Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συσχετίστηκε μέ γεγονότα τῆς Π.Δ., τά ὁποῖα ἀποτελοῦν τύπο, προεικόνιση ἤ προτύπωση γεγονότων τῆς ΚΔ, τά ὁποῖα ἀναφέρονται στό σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας. Ἔτσι ἡ παλαιοδιαθηκική προτύπωση τοῦ σταυροῦ καί τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, δέν ἀποτελοῦν ἁπλές ἀνα¬φορές ἤ ἀναπαραστάσεις ἑνός ἱστορικοῦ γεγονότος, ἐν προκειμένῳ τῆς σταυρώσεως, ἀλλά ἀναδεικνύουν πρώτιστα καί τή σωτηριολογική σημασία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, τοῦ πάθους καί τῆς θυσίας.

Ἐπίσης, ἡ πολυποίκιλη ἑρμηνεία τῆς ἄρσης τοῦ σταυροῦ (Μαρκ. 8, 31. 9, 31. 10, 33), ἔκφραση μέ τήν ὁποίαν δηλώνεται ἡ ἀναφορική σχέση τοῦ φέροντα τόν σταυρό τοῦ Χριστοῦ, ὡς μαθητή Του (Λουκ. 14, 27. Ματθ. 10, 38. Μάρκ. 8, 34. Ματθ. 16, 24. Λουκ. 9, 23) μέ τόν ἴδιο τόν σταυρό, ἀποτελοῦν τήν ἐπιβεβαίωση ὅτι ὁ σταυρός ταυτίζεται μέ τόν Ἴδιο τόν Χριστό καί συγχρόνως ὅτι ἀποτελεῖ τήν σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ στούς ἐκλεκτούς Του κατά τά ἔσχατα.

Ἡ τελευταία αὐτή προσέγγιση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ὡς σφρα¬γίδας ἐσχατολογικῆς συναντᾶται στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, ὅπου ὁ σταυρός ἀποτελεῖ τό σημεῖο σφράγισης τῶν «δούλων τοῦ Θεοῦ... ἐπί τῶν μετώπων αὐτῶν» καί τό σημεῖον τοῦ ζῶντος Θεοῦ (ζ΄, 4).

Ἡ ἔννοια αὐτή τῆς σφραγίδας ἔδωσε πολλές ἀφορμές γιά συζη-τήσεις καί ὑποθέσεις, ὄχι μόνο γι' αὐτή καθ' αὐτή τήν βιβλική θεώρη¬ση καί ἀναφορά, ὡς σημείου καί σφραγίσμα¬τος, σέ ἀναφορά πρός τό παράλληλο προφητικό κείμενο τοῦ Ἰεζεκιήλ ἀλλά καί ὡς πρός τήν θεο¬λο-γι¬κή θεώρηση τοῦ «σημείου» και τοῦ «σφραγίσματος» μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, μέ τό ὁποῖο σημαίνεται ἡ παρου¬σία τοῦ «ἀρνίου» τῆς Ἀποκαλύψεως, δηλαδή τοῦ Ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Στήν πρώϊμη θεολογία τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσης ἡ χρήση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἀποτελεῖ τήν ἀρχαιότερη μαρτυρία, μέ τήν ὁποίαν ἐπιβεβαιώνεται ἡ αἰτιώδης σχέση Χριστοῦ καί τῶν δούλων Αὐτοῦ, τῶν ἀφοσιωμένων δηλαδή στό «Ἀρνίον», τό ὁποῖο θά ποι¬μαί¬νει αὐτούς καί θά ὁδηγήσει αὐτούς «ἐπί ζωῆς πηγάς ὑδάτων καί ἐξαλείψει ὁ Θεός πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν» (Ἀποκ. ζ΄, 17).

Ἡ παραπάνω περιγραφεῖσα μετάβαση τῆς χρήσης τοῦ σημείου σταυροῦ ἀπό σημεῖο ἀτιμώσεως σέ σημεῖον σωτηρίας σήμανε ἀφενός τήν ἀνάπτυξη μιᾶς θεολογίας τοῦ σταυροῦ, καταγεγραμμένη ὡς theologia crucis, καί διατυπωμένη κατ' ἐξοχήν ἀπό τόν Ἀπόστολο Παύλο, καί ἀφετέρου τήν σηματο¬δό¬τη¬ση ὁλόκληρης τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καί ἐκκλησιολογικῆς θεώ¬ρη¬σης τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ὄχι πλέον ὡς «σφραγίδας» μόνον ἀλλά καί ὡς σωτηριολογικοῦ σημείου τοῦ πάθους καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Θά λέγαμε ὅτι ἡ παύλεια theologia crucis, ὡς μία πρώτη θεολογική θεώρη¬ση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, στηρίζεται ἀρχικά στήν ἑρμηνεία τῆς ἱστορικότητας τοῦ σταυρικοῦ γεγονότος τῆς θυσίας καί τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί συγχρόνως ἀποτελεῖ τό κέντρο κατανόησης ὅλου τοῦ ἐπί γῆς ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἡ δέ πίστη τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας σ' αὐτό τό συγκεκριμένο ἱστορικό γεγονός τῆς σταυρικῆς θυ¬σίας τοῦ Κυρίου, ἀποδίδει καί μία ἐσχατολογική ἤ ἀποκαλυπτική προο¬πτι¬κή στήν ἴδια τήν σταυρική θυσία καί κατ' ἐπέκταση σ' αὐτό καθαυτό τό σημεῖο τοῦ σταυ¬ροῦ, ἐνῶ ἡ συσχέτιση τῆς σταυρικῆς θυσίας

καί τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ὡς σφραγίδας, μέ τό κατεξοχήν γεγονός τῆς σωτηρίας, τήν Ἀνάσταση, δηλαδή, τοῦ Χριστοῦ, εἶναι πού καθιστᾶ καί τό γεγονός τοῦ σταυροῦ ὅσο καί τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ ὡς τό raison d’ être τῆς σωτηριολογι¬κῆς σημασίας τῆς σταυρικῆς Του θυσίας (Α΄ Θεσ. 4, 14. Ρωμ. 8, 34. 14, 19α. Κορ. 13, 4). Ὑπ’ αὐτήν τήν προοπτική ὁ σταυρός μαζί μέ τήν Ἀνάσταση καθίστανται πλέον ἕνα ἐνιαῖο σωτηριολογικό γεγονός, χωρίς νά παραθεωρεῖται καί ἡ ἐκκλησιολογική σημασία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ.

Ἡ προσέγγιση καί κατανόηση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ καί τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου μαρτυρουμένη καινοδιαθηκικά, προσεγγίζεται ἑρμηνευτικά ἀπό τούς Πατέ¬ρες τῆς Ἐκκλησίας καί ἐπιβεβαιώνεται στή ζωή καί τήν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, γι’ αὐτό καί ἀποτελεῖ στοιχεῖο τοῦ περιεχομένου τῆς πίστης. Ὁποιαδήποτε, συνεπῶς, ἱστο¬ρι¬κοδογματική θεώρηση τῆς θεολογικῆς σημασίας καί ἀποτύπωσης τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἐκ τῶν πραγμάτων θά πρέπει νά θεωρήσει ὡς δεδο¬μέ¬νες τίς βιβλικές αὐτές ἀναφορές καί τίς πατερικές προσεγγίσεις, ὥστε νά μπορέσει νά δια¬τυ¬πώ¬σει τήν σωτηριολογική καί ἐκκλησιολογική ἐπιβεβαίωση αὐτῆς τῆς θεολο¬γίας στήν ἴδια τή ζωή καί τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἤδη ἀπό τόν β΄ αἰῶνα, στήν ἀλεξανδρινή παράδοση, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, στό ἔργο του «Ἐκ τῶν Θεοδότου καί τῆς ἀνα¬το¬λι¬κῆς καλουμένης διδασκαλίας κατά τούς Οὐαλεντίου χρόνους ἐπιτο¬μαί» ἀναπτύσσει μία ἑρμηνευτική ὡς πρός τήν σημασία τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, μέ βάση τό Γαλ. 6, 17, καί συγχρόνως στό πλαίσιο τῆς βαπτισματικῆς θεολογίας προσανατολίζει ἀφενός στήν ταύτιση τῶν ὅρων «σφράγισμα» καί «στίγματα» ἀναφορικά πρός τόν Χριστό.

Πέραν τῶν ἑρμηνευτικῶν δυσκολιῶν τοῦ χωρίου Γαλ. 6, 17, ὁ ὅρος «σφραγίς» στό συγκεκριμένο χωρίο, ἄν καί προέρχεται ἀπό τόν ἐξωχριστιανικό κόσμο ὅπου ἐσήμαινε καί τό ἀποτύπωμα, χρησιμοποιή-θηκε βαπτισματικά, γιά νά δηλώσει τήν «σφραγίδα πίστεως καί δικαιο-σύνης» (Ρωμ. 4, 11) ἀλλά καί τήν «σφράγισιν» μέ τό ἅγιον μῦρο, γι’ αὐτό καί ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς ἀποκαλεῖ τό χρῖσμα «μακαρία σφραγῖδα», «σφραγῖδα Κυρίου» καί «Κυριακόν σημεῖον» ἀλλά καί «τέλειον φυλακτή-ριον».

Τήν σχέση βαπτιζόμενου καί Χριστοῦ καί τήν ὑπαρξιακή-ὀντολο-γική σχέση τοῦ πιστοῦ μέ αὐτόν τόν Χριστό προσδιορίζει ὁ Θεόφιλος Ἀν¬τιο¬χείας, ὅταν δηλώνει ὅτι «ἡμεῖς τούτου ἕνεκεν καλούμεθα Χριστιανοί ὅτι χριόμεθα ἔλαιον Θεοῦ», ἀφοῦ μέ τό Χρῖσμα ἐκφράζεται, κατά τόν Τερτυλλιανό, ἡ «ταυτοσημία» τοῦ χριομένου μέ τό Χριστό γι’ αὐτό καί ὁ φέρων τά στίγματα τοῦ Χριστοῦ ἀναγνωρίζεται ὡς «Χριστιανός» (πρβλ. Πράξ. 11,27) καί χαρακτηρίζεται καί ὡς «ἰδιοκτησία» τοῦ Χριστοῦ.

Ὑπ’ αὐτήν τήν προοπτική ἡ ἔννοια τῆς σφραγίδας καί τοῦ βαπτίσματος καθίστανται ἔννοιες συνώνυμες μέ ἰσχυρές θεολογικές ἀναγωγές.

Τά στίγματα συνδέονται ἄμεσα μέ τό βάπτισμα καί πέραν τοῦ ἐρωτήματος περί τῶν ὁρατῶν (Β΄ Κορ. 11, 23) ἤ τῶν ἀοράτων (μυστικῶν) σημείων μέ τήν μετοχή στό Χριστό, τονίζεται ἡ γνησιότητα τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ μάλιστα δέ, σύμφωνα μέ τό Ρωμ. 6, ἀναφέρονται καί στό πάθος τοῦ Χριστοῦ, ἕνα στοιχεῖο τό ὁποῖο βρίσκουμε στόν ἱερό Φώτιο, χωρίς ὅμως νά πληροφορούμεθα ἀπό πού προέρχεται ἡ συγκεκριμένη ὑπόμνηση τῆς σχέσης τοῦ πάθους τοῦ Χρι¬στοῦ πρός τά στίγματα τοῦ πάθους. Βιβλική βάση ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναφορικῆς σύζευξης τῶν «στιγμάτων», τῆς «σφραγῖ¬δος» ἤ τῶν «σημείων» μέ τό πάθος τοῦ Χριστοῦ ἀποτελοῦν τά χωρία Ἡσ. 44, 5, Ἰεζ. 9, Ἀποκ. 7, 2 ἑξ., Γεν. 4, 15, Ζαχ. 13, 6, ἡ δέ θεολογική ἀποτίμηση τοῦ σημείου-στίγματος καί τῆς σφραγίδας τοῦ Χριστοῦ στηρίζεται στήν βαπτισματική σφράγιση καί μάλιστα στό πλαίσιο τῆς βαπτισματικῆς θεολογίας.

Στήν πρώτη Ἐκκλησία, ἡ σφράγιση μέ τόν σταυρό, ἑρμηνεύτη¬κε θεολογικά ὡς σημεῖον ἐκπλήρωσης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ (Μαρκ. 8, 31. 9, 31α) καί ὡς ἕνα ἀναγκαῖο («δεῖ») καί ἀποφασιστικό γεγονός τό ὁποῖο μᾶς προσανατολίζει πρός τά ἔσχατα (Μαρκ. 8, 31α. Ματθ. 16, 21. Λουκ. 9, 22α. Μαρκ. 9, 31α. Μαρκ. 14, 41γ καί Μαρκ. 10, 33, Μαρκ. 13, 7, 10, 14. Ματθ. 26, 6. Λουκ. 21, 9. Ἀποκ. 1, 1. Ματθ. 26, 54. Λουκ. 22, 37. 24, 25 κ. ἑξ. Ἰωαν. 20). Ἀναφερόμαστε σέ μία παράδοση ἡ ὁποία ἀνάγεται στήν ἀρχαία χριστιανική κοινότητα τῆς Παλαι¬στί¬νης καί ἐπιβεβαιώνεται βιβλικά καί πατερικά μέ τήν συσχέτιση τοῦ σταυροῦ ἀφενός ὡς «σημείου τοῦ Υἱοῦ ἀνθρώπου» (Ματθ. 24, 30), ἄλλη μία ἐσχατολογική ἀναφορά ἀφοῦ ὡς γνωστόν ὁ «Υἱός τοῦ ἀνθρώπου» ἔχει ἐπίσης ἐσχατολογικές ἀναφορές καί προεκτάσεις, καί ἀφετέρου ὡς σημείου τῆς «δόξης τοῦ Μονογενοῦς» ὡς Βασιλέως τῆς δόξης.

Αὐτός ὁ ἐσχατολογικός χαρακτήρας τῆς σφράγισης μέ τό ση¬μεῖο τοῦ σταυροῦ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ βαπτισθείς παίρνει πλέον ἕναν νέο προσανατολισμό, ὅπως χαρακτηριστικά ὑποδεικνύεται μέ τήν ἀλλαγή στάσης τοῦ κατηχούμενου κατά τήν προβαπτισματική στιγμή τῆς ἀπόταξης καί τῆς σύνταξης, ἀπό τή δύση πρός τήν ἀνατολή, πρός ἐνατενισμό τοῦ Χριστοῦ ὡς «Βασι¬λέως τῆς Δόξης». Τήν τυπική αὐτή διάταξη ἑρμηνεύει θεολογικά ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, τήν δέ σφράγιση τῶν πιστῶν μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ στό μέτωπο (σταυροειδῶς) θεωροῦν ὄχι μόνο μόνο ὡς μετοχή μέ τόν Χριστόν, ἀλλά καί ὡς σημεῖον τῆς νίκης τοῦ Χριστοῦ, μέτρο καί κριτήριο ἀποδοχῆς καί κατανόησης συνόλου τῆς θείας οἰκονομίας πρός σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ὑπ’ αὐτήν τήν ἐσχατολογική προοπτική, ὁ σταυρός ὡς τό ση¬μεῖο τοῦ «Υἱοῦ τοῦ

ἀνθρώπου» (Ματθ. 24, 30), ἀπεικονίζεται προεικο¬νο¬μα¬χι¬κά στόν Τροῦλλο τοῦ ναοῦ καί συνδέεται μέ τήν ἐπιφανῆ ἔλευσή Του κατά τήν μέλλουσα κρίση, ὡς Βασιλέως τῆς Δόξης, ἐνῶ μέ τόν τρόπο αὐτό ὁ σταυρός ἀποσυνδέεται εἰκονογραφικά ἀπό τά στοιχεῖα τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ καί προσδιορίζεται πρός ἕνα ἄλλο βαθύτερο θεολογικό περιεχόμενο (Καρα¬γιάν¬νη, σελ. 314), τό ὁποῖο θεμελιώνεται στήν προφητική ἀναφορά τοῦ Προφήτη Δανιήλ (7, 8-9) μέ τήν ἀναμενόμενη ἔλευ¬ση τοῦ Θεανθρώπου ὡς Κριτοῦ καί «Βασιλέως τῆς Δόξης».

Εἶναι ὁ Βασιλεύς τῆς Δόξης πλέον, Ἐκεῖνος πού καθίσταται τό κέντρο καί τό στοι¬χεῖο ἐγκαθίδρυσης τῆς Οὐρανίου Βασιλείας Του, γιά τή σωτηρία τῶν ἀν¬θρώ¬πων, ὅπως χαρακτηριστικά τονίζεται στό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, καί ὄχι ὅπως λανθασμένα θεωροῦσαν οἱ εἰκονοκλάστες ὁ σταυρός Του, ὡς μέσον πρός μίαν ὁλοκληρωμένη γνώση τοῦ Λόγου.

Μέ τό νέο αὐτό δογματικό περιεχόμενο πού προσλαμβάνει ὁ σταυρός ὡς σημεῖον, παύει πλέον νά θεωρεῖται ὡς ἕνα ἀφηρημένο ἤ ἱστορικό ἀντικείμενο, ἡ ὕπαρξη τοῦ ὁποίου παραμένει μόνο στή μνήμη τῶν πιστῶν χριστιανῶν, καί ξεκινᾶ μία νέα μορφή σεβασμοῦ καί προσκύνη¬σης ἀπό τούς πιστούς, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται πρός ἕνα συγκεκριμέ¬νο λατρευτικό στοιχεῖο• γι’ αὐτό καί ὁ Ἐσταυρωμένος Χριστός, στήν ὀρθόδοξη ἀπεικόνισή Του, δέν εἶναι πλέον ὁ ἱστορικός I.N.B.I. ἀλλά ὁ «Βασι¬λεύς τῆς δόξης».

Στήν πρός Ἐφεσίους Ἐπιστολή (1, 13) συναντᾶται καί μία ἄλλη σφράγιση, αὐτή μέ τήν ὁποίαν εἰκονίζεται τό ἅγιο Πνεῦμα, τό Ὁποῖο διά τῆς σφραγίδας ἀποτυπώνεται στούς πιστούς.

Ἡ ἴδια εἰκόνα συναντᾶται καί στό Β΄ Κορ. 1, 21-22, ὅπου ἡ χορή¬γηση τοῦ Πνεύματος ἀπό τόν Θεόν ἀποτελεῖ ἐπακόλουθο τῆς σφράγισης, γι’ αὐτό καί στό Ἔφεσ. 1, 23 κ. ἑξ. ἡ σφρά¬γι¬ση καί ἡ σφραγίδα συνδέονται μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, «λέγεται καί ἔστι τό Πνεῦμα», ὅπως ἐπισημαίνει χαρακτηριστικά ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Ἡ σφράγιση τοῦ Πνεύματος μέ τόν τρόπο αὐτό καθίσταται συνδετικός κρίκος μεταξύ τῆς παρούσης καί τῆς μέλλουσας καταστάσεως γι’ αὐτό καί ἡ σφράγιση χαρακτηρίζεται ὡς «ἀρραβώνας» (Ἐφεσ. 1, 18). Μέ τήν σφράγιση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκφράζεται ἡ βεβαιότητα γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ὑπόσχεσης ἀπό μέρους τοῦ Θεοῦ (Β΄ Κορ. 1, 22. 5, 5. Ρωμ. 8, 23), αὐτή δέ ἡ διά τῆς σφραγίδας χορήγηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τό «καινόν», τό νέο χαρακτηριστικό πού διέ¬πει τόν Χριστιανισμό ὄχι ἁπλά ὡς μία ἱστορική λειτουργική πράξη ἀλλά καί ὡς κάτι τό μελλοντικό, αὐτό τό ὁποῖο προσβλέπει πρός τά ἔσχατα, ἀφοῦ τό ἅγιο Πνεῦμα σημαίνει τά ἔσχατα.

Ἐν προκειμένῳ, ἡ εἰσαγωγή τῆς «ἐν Πνεύματι» σφράγισης μέ τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅπως ἐπισημαίνεται στίς δύο βιβλικές ἀναφορές (Ἐφεσ. 1, 14 καί Β΄ Κορ. 1, 22 ….), παραπέμπει στό βάπτισμα (πρβλ. Α΄ Ἰωαν. 2, 20-27) καί πιό συγκεκριμένα στήν διά τοῦ ἁγίου μύρου σφράγιση τοῦ βαπτιζομένου, ὡς «σφραγῖδος δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου». Ἡ σφρά¬γι¬ση, λοιπόν, μέ τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ καί συγχρόνως μέ τό ἅγιον μῦρον ὡς δωρεά τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑποδεικνύει ἀκριβῶς ὅτι ἡ ἴδια ἡ σφραγίδα διά τοῦ ἁγίου μύρου, κατά τήν βαπτισματική τελετή καί στή βάση τῆς σχετικῆς βαπτισματικῆς θεολογίας, καταφάσκει τήν ἐπίσημη εἴσοδο τοῦ βαπτισθέντος στήν Ἐκκλησίαν, στόν τρόπο δηλαδή φανέρωσης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Βασιλέως τῆς Δόξης «ἐν Πνεύματι ἁγίῳ», καί τήν ταυτόχρονη ἔνταξή του σέ μία πορεία ἐσχατολογι¬κή ἐντός τῆς «ἐν Χριστῷ καί ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» κοινότητας.

Τό σημεῖον ὅμως τοῦ σταυροῦ δέν ἔχει μόνο ἀποκαλυπτική, ἐσχατολογική καί σωτηριολογική σημασία ἀλλά καί ἐκκλησιολογική, ἀφοῦ στήν Ἐκκλησία ἡ σωτηριολογία τοῦ σταυροῦ καθίσταται σωτηριολογία τῆς Ἐκκλησίας, ὡς σώματος Χριστοῦ, ὁ δέ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ κατεξοχήν Σωτήρας καί Λυτρωτής.

Αὐτή ἡ ἐκκλησιολογική θεώρηση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἔχει ἐπίσης τή βάση της στήν παύλεια theologia crucis. Συγκεκριμένα, τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ ἀποτελεῖ τό σημεῖο ἀποτύπωσης καί ἔκφρασης τοῦ θυσιαστι¬κοῦ πάθους καί τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου, εἶναι δέ καί σημαντικό γιά ὅλες τίς ἐπερχόμενες θεολογικές προσεγγίσεις του, τόσον ὡς συμβόλου ἱστορικοῦ καί μαρτυρίας τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσο καί ὡς σημείου ἐσχατολογικοῦ καί σωτηριολογικοῦ.

Ἡ θεολογική ἑρμηνεία τοῦ διά σταυροῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ θεμελίωσε καταλυτικά καί τήν ἐκκλησιολογική καί εὐχαριστιακή κατανόηση τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» καί «κιβωτοῦ σωτηρίας».

Τό πρῶτο ἐκκλησιολογικό στοιχεῖο αὐτῆς τῆς σημασίας τοῦ σταυ-ροῦ καί τῆς

σταυρικῆς θυσίας εἶναι ἡ θεολογική σύνδεση τῆς ἔννοιας τῆς Εὐχαριστίας, ὡς πασχάλειας θυσίας τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ/Μεσσία, μέ αὐτήν τήν σωτηριολογική σημασία τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χρι¬στοῦ, ὅπου τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μέ βάση τήν ἐξιλαστήρια σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ, σφραγίζει τήν νέα διαθήκη («τό τῆς Καινῆς Διαθήκης») καί τό ἀναστημένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ καθίσταται τό μέσον τῆς ἐκκλησιολογικῆς καί σωτηριολογικῆς σημασίας τῆς Θείας Εὐχαριστίας «τό ὑπέρ ἡμῶν και πολλῶν ἐκχυνόμενον» (Α΄ Κορ. 11, 25. Μάρκ. 10, 45α. Λουκ. 22, 37β. 12, 37β) καί κατ' ἐπέκταση τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ».

Τό δεύτερο ἐκκλησιολογικό σημεῖο, τό ὁποῖο ἀποτυπώνεται δυναμικά στίς Ἐπιστολές τοῦ Ἰγνατίου Ἀντιοχείας καί στό Μαρτύριο τοῦ Πολυκάρπου, ἀναφέρεται στή σύνδεση κατ' ἀναλογίαν τῆς σταυρικῆς θυσίας μέ τή θυσία τῶν μαρτύ¬ρων καί ἰδιαίτερα τό μαρτύριο τῶν ἐπισκόπων-ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξίσου ἀνάλογη πρέπει νά εἶναι καί ἡ μίμηση καί μετοχή τῶν πιστῶν τοῦ Χριστοῦ στά παθήματά Του (Α' Πέτρ. 3,13-4,19).

Ἡ εὐχαριστιακοῦ-θυσιαστικοῦ χαρακτῆρα ἐθελούσια προσφορά στό μαρτύριο ἐδράζεται εἴτε στήν ἄμεση θέα τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως καταγράφεται στό μαρτύριο τοῦ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου, εἴτε στή βάση λογχισμοῦ τοῦ μάρτυρα κατά μίμηση τοῦ λογχισθέντος Χριστοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τήν θυσιαστική αὐτοπροσφορά τοῦ Ἰησοῦ (Ἰωαν. 10, 11-12.17-18) «ὑπέρ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων» μέ τήν μαρτυρική θυσία τοῦ ἐπισκόπου καί μέ τήν εὐχαριστιακή προσευχή τῆς θυσίας τοῦ ἴδιου τοῦ ἐπισκόπου -λειτουργοῦ ὡς μάρτυρα τῆς Ἐκκλησίας (Μαρτύριο Πολυκάρπου), καί παράλληλα νοηματοδοτεῖται ἡ σημασία καί λειτουργία τοῦ ἐπισκοπικοῦ θεσμοῦ (Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας ὁ Θεοφόρος).

Στή βάση τῆς ἐν λόγῳ προσέγγισης ἐπισημαίνονται τρία σημαντικά θέματα, τά ὁποῖα σχετίζονται ἄμεσα μέ τό πρόσωπο καί τό λειτούργημα τοῦ ἐπισκόπου.
α) Στό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὁ σταυρός ἐπιβεβαιώνε¬ται ὡς σύμβολο θυσίας.
β) Ἡ ταύτιση τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος καί τοῦ μαρτυρίου δημιουργεῖ τήν ἐδραῖα βάση γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς ἐπισκοπικῆς αὐθεντίας. Προβάλ¬λε¬ται, δηλαδή, ὡς πρότυπο ἐπισκόπου ἡ κατάφασή του ἔναντι τοῦ μαρτυρίου καί ἡ ἀποδοχή τῆς θυσίας ὡς τρόπος ἔκφρασης τῆς γνήσιας ἐπισκοπικῆς διακονίας.
γ) Ὁ ἐπίσκοπος, ὡς εἰκόνα καί «εἰς τόπον Χριστοῦ», καθίσταται «alter Christus» ἐπειδή θυσιάζεται χάριν τοῦ λαοῦ καί βρίσκεται σέ εὐθεῖα συνέχεια τῆς εἰκόνας τοῦ ἑκουσίως θυσιαζομένου Χριστοῦ, μιμούμενος δηλαδή Αὐτόν (imitatio Christi), σύμφωνα μέ τό Ἰωαν. 3,16 καί Α' Ἰωαν. 4,9.

Συμπερασματικά, πρός τά προαναφερθέντα θά μπορούσαμε νά συνοψίσουμε τά

ἑξῆς:

Στήν πρώτη χριστιανική κοινότητα τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ εἶχε μίαν ἰδιαίτερη σημασία γι’ αὐτό καί ὁ ἴδιος ὁ σταυρός ὡς σημεῖο ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη θεολογική σημασία. Δέν ἀποτελεῖ ἁπλῶς ἕνα σύμβολο λατρείας, οὔτε ἕνα μέσο ἀτιμώσεως ἤ τιμωρίας ἀλλά μία πραγματικότητα, ἡ ὁποία φανερώνει ἤ καί ταυτίζεται μέ τόν Ἴδιο τόν Χριστό.
Ἡ σχέση αὐτή τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ μέ τόν Ἴδιον τόν Χριστό καί ἡ ἀνάπτυ¬ξη μιᾶς θεολογίας τῆς σταυρώσεως (theologia crucis) εἶναι πού προσέδωσε σέ αὐτόν ἀναφορικότητα σέ διαστάσεις ἀποκαλυπτικές, ἐσχατολογικές, σωτηριολογι¬κές καί ἐκκλησιολογικές, ὑπό τήν προοπτική τῆς σταυρικῆς θυσίας καί στή βάση τοῦ μαρτυρίου.

Ἐπίσης, ὁ σταυρός ὡς ἐσχατολογικό σημεῖο προηγεῖται τοῦ Βασιλέως Χρι¬στοῦ καί «ὡς σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώ¬που» συνδέει τήν ἱστορία μέ τά ἔσχατα, ἐνῶ στή βάση τῆς σταυρικῆς θυσίας βεβαιώνει τό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὡς τό πυρηνικό κέντρο τῆς Ἐκκλησίας (ὅπου Ἐκκλησία ταυτίζεται μέ τό «σῶμα Χριστοῦ»), οἰκοδομεῖ δέ τήν ἐπισκοπική αὐθεντία στή βάση τοῦ μαρτυρίου, ὡς μίμηση τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, καταξιώνοντας ἔτσι τό ἐπισκοπικό λειτούργημα στήν προοπτική αὐτοῦ τοῦ μαρτυρίου καί τῆς θυσίας.

Συμπιληματικά, ὁ σταυρός γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι τό ὄντως σημεῖο τῆς θυσίας μέ σωτηριολογικές, ἐσχατολο¬γικές καί ἐκκλησιολογικές διαστάσεις στή Χριστολογική του βάση, ἀφοῦ εἰκονίζει καί σημαίνει τόν Ἴδιο τόν Χριστό.

I bear on my body the marks of Jesus. (Gal.VI, 17).
The theology of the seal of cross

ΠΕΡΙΛΗΨΗ
Ὁ σταυρός στήν ἀρχέγονη Χριστιανική Ἐκκλησία καί συγκεκριμένα στήν χριστιανική κοινότητα τῆς Παλαιστίνης ἐκτός ἀπό σύμβολο τῆς ἐξιλαστήριας θυσίας καί τοῦ λυτρωτικοῦ χαρακτῆρα του εἶχε καί μία θεώρηση ἐσχατολο¬γική, ὡς σημεῖο φανέρωσης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ (Μάρκ. 8, 31. 9, 31α) σέ σχέση πρός τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί κατά συνέπεια εἶχε καί θεώρηση σωτηριολογική. Αὐτή ἡ ἐσχατολογική προοπτική ἐπιβεβαιώνεται κατεξοχήν στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως (7, 2 κ. ἑξ), μέ τήν σταυροειδῆ χρίση καί σφράγιση τοῦ μετώπου τῶν πιστῶν, κατά τό βάπτισμα καί τό χρίσμα, μέ τό ὁποῖο οἱ πιστοί λαμβάνουν τήν δυνατότητα νά καταστοῦν «Πολῖτες τῆς Βασι¬λείας τοῦ Θεοῦ» μέλη, δηλαδή, τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ «σώματος τοῦ Χριστοῦ».

Ὑπ’ αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἐσχατολογική καί μυστηριακή προοπτική τό σημεῖο τοῦ

σταυροῦ ἀπετέλεσε σημεῖον ἁγιασμοῦ καί μέσον σωτηρίας. Ἡ σωτηριολογική, μυστηριακή και ἐσχατολογική διάσταση τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ στή βάση τῆς σταυρικῆς θυσίας προσδίδει στόν σταυρό καί ἐκκλησιολογική σημασία σέ ἀναφορική σχέση πρός τόν θυσιαστικό χαρακτῆρα τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος καί σέ σχέση πρός τήν μαρτυρική θυσία τοῦ ἐπισκόπου.